

ARCHIVNICTVÍ A SPISOVÁ SLUŽBA

Vzdělávání archivářů

**Filozofická fakulta
Univerzity Jana Evangelisty Purkyně
Ústí nad Labem**

Obsah

VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ	3
1 MOŽNOSTI SPECIALIZOVANÉHO VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ V HABSBUŘSKÉ MONARCHII A RAKOUSKU	3
2 MOŽNOSTI SPECIALIZOVANÉHO VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	7
3 MOŽNOSTI SPECIALIZOVANÉHO VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICĚ (DO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY).....	10
4 MOŽNOSTI SPECIALIZOVANÉHO VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICĚ (PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE).....	11
5 MOŽNOSTI SPECIALIZOVANÉHO VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	12
(OD R. 1992).....	12
6 VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ VE FRANCII V HISTORICKÉM VÝVOJI	14
7 VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ V NĚMECKU V HISTORICKÉM VÝVOJI.....	17
7.1 Bavorsko	17
7.2. Prusko (historické)	19

VZDĚLÁVÁNÍ ARCHIVÁŘŮ

1 Možnosti specializovaného vzdělávání archivářů v habsburské monarchii a Rakousku (od 80. let 18. století do současnosti)

Už za Marie Terezie dal Gottfried von Swieten, její osobní lékař a ideolog tereziánských osvícenských reforem, popud k zavedení všeobecných dějin jako součásti filozofického studia. K nim byly přiřčeny jako mimořádné disciplíny tehdy nejméně využívané pomocné vědy historické (zejména diplomatika, heraldika, numismatika a nauka o starožitnostech). **V r. 1784 byla zřízena samostatná stolice pro tyto disciplíny nejprve na univerzitě ve Vídni, záhy také na jiných univerzitách včetně pražské – viz dále.**

Rakouské vysoké školství, oslabené josefínskými školskými reformami, ovšem neskýtalo dlouhodobě záruky pro výchovu kvalifikovaných odborných sil potřebných jednak v samotném školském systému a jednak v modernizující se státní správě. Postupně byli na rakouské univerzity získáváni odborníci ze zemí rozvinutějších, především z Německa, ale také z pražské univerzity.

Velkou zásluhu na celkovém rozvoji školského systému nutno přičíst novému ministrovi kultu a vyučování hraběti Leo Thun-Hohensteinovi, který stál v čele ministerstva od srpna 1849 do října 1860. Z jeho podnětu byl r. 1851 jmenován profesorem všeobecných světových a rakouských dějin na univerzitě ve Vídni Albert Jäger (od r. 1846 profesor obecných a rakouských státních dějin na univerzitě v Innsbrucku, benediktin z tyrolského kláštera Marienberg). Mělo být dosaženo lepšího zpracování rakouských dějin a vzdělávání mladých sil, které si umějí všestranně poradit s rozbory a interpretací historických pramenů a které by mohly obsazovat i jiné rakouské univerzity.

Hrabě Leopold Lev Thun jako ministr vyučování v Bachově vládě předložil císaři Františku Josefovi 14. září 1853 memorandum, v němž zdůrazňoval nutnost založení speciální rakouské historické školy - uvažovalo se především o výchově budoucích pedagogů pro obor rakouských dějin (s požadavkem o přidělení stipendií frekventantům školy). Císař vzal svou rezolucí z 20. října 1854 prozatímní založení školy na vědomí a škola pro rakouský dějezpyt (Institut für Österreichische Geschichtsforschung – IÖG) tak byla uvedena v život. A. Jäger vypracoval a předložil ministerstvu kultu a vyučování ke schválení statuta školy. V r. 1855 se započalo s výukou – bylo přijato prvních 6 stipendistů. Ředitelem školy se stal A. Jäger, zodpovědný za výběr a přijímání studentů, za výuku i závěrečné zkoušky.

Účelem školy bylo prohloubit vzdělání studentů v rakouských dějinách a naučit je pracovat s prameny. Podle statut, která měla za základ statuta pařížské Ecole des Chartes, byla škola byla tříletá, skládala se z ročního přípravného kurzu (po jeho ukončení se konala zkouška, na jejímž základě probíhalo výběrové řízení pro vlastní dvouleté studium v kursu) a dvouletého hlavního kursu. Vyučující přednášeli současně na univerzitě a stejně tak posluchači museli být současně zapsáni na univerzitě (na historii či právech). Přednášely se rakouské dějiny, jazyky, paleografie, diplomatika, chronologie, numismatika, sfragistika, heraldika, církevní dějiny, politický a církevní zeměpis, právní dějiny, dějiny umění, prameny a literatura.

V r. 1855 pracoval v Haus-, Hof- und Staatsarchivu ve Vídni jako stipendista francouzské vlády **Theodor von Sickel** (pocházel z rodiny evangelického pastora z Acken an der Elbe ze

Saska). Prostřednictvím Otokara Lorenze, jehož vyučoval paleografii, se tehdy také dostal na IÖG. V disertaci věnoval pozornost burgundským dějinám a podnikl studijní cestu do Paříže, kde se seznámil s prací na Ecole des Chartes. Dostal se rovněž do Milána na paleografickou školu při tamním státním archivu. A. Jäger, který si uvědomoval jeho široké znalosti paleografie, dosáhl toho, že Th. von Sickel byl už r. 1856 jmenován docentem PVH v IÖG. Hlavní těžiště jeho výuky spočívalo v počátcích na paleografii (vytvářel faksimilovou sbírku rukopisů a listin Monumenta graphica medii aevi nejen z vídeňských materiálů, ale také ze studijních cest do Prahy, Brna, Milán, Benátek, Verony ad.). Brzy ovšem k paleografii připojil i diplomatická studia, která se stala těžištěm jeho práce. V rámci *Acta regum et imperatorum Karolinorum digesta et enarrata* vydal v r. 1867 jako 1. sv. *Lehre von den Urkunden der ersten Karolinger 751 bis 840* (v. r 1867) a jako 2. sv. *Regesten der Urkunden der ersten Karolinger*. V r. 1857 se Th. Sickel, už jako mimořádný profesor, podílel spolu s A. Jägrem na vypracování nových statut školy. Institut získal 6 stipendijních míst, přičemž stipendisté byli řádnými členy Institutu (ostatní byli členy, respektive posluchači). R. 1861 se konaly první závěrečné zkoušky na Institutu, jež absolvoval i **první český posluchač, Josef Emler**.

Po odchodu Jägerově do důchodu byl **Th. von Sickel v r. 1869 pověřen vedením IÖG**. V r. **1874** přistoupil k **reorganizaci výuky** (po konzultaci se svým bývalým studentem Heinrichem Zeissbergem, od r. 1863 již soukromým docentem na vídeňské univerzitě, v letech 1863–70 ve Lvově a pak v Innsbrucku, kde se zasloužil o vytvoření Historického semináře). V úvodu statut, kde bylo vysvětleno poslání IÖG, se zdůrazňovalo, že škola má kromě archivářů vychovávat také odborníky pro knihovny a muzea, což znamenalo výraznější rozšíření studijní látky o dějiny umění. V r. 1875 byl Th. von Sickel **pověřen vedením oddílu Diplomata** edičního podniku **Monumenta germaniae historica – MGH** (soustředil se na diplomatiku 10. stol.).

V r. **1878** se konaly oslavy 25. výročí založení IÖG a tehdy bylo rozhodnuto o vydávání odborného periodika, jehož první číslo vyšlo v r. 1879 – **Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung**. Vydavatelem se stal Engelbert Mühlbacher, pozdější ředitel IÖG i MGH.

Poté, co papež Lev XIII. otevřel r. 1881 vatikánské archivy (byly zpřístupněny písemnosti do r. **1815**), dosáhl Th. von Sickel u císaře, že také Rakousko bude do Říma vysílat své stipendisty. Tak byl v Římě založen **Rakouský historický ústav – Instituto Austriaco di studi storici**.

Když v r. 1891 odešel Th. von Sickel do důchodu, stal se po něm krátce ředitelem H. Zeissberg (už r 1896 byl ale jmenován ředitelem Dvorské knihovny) **a následně v r. 1896 Engelbert Mühlbacher**, který byl pedagogem IÖG od r. 1890 (E. Mühlbacher byl žák Aloise Fickra z Innsbrucku, kde věnoval pozornost regestům karolinských listin).

R. 1893 byl posílen pedagogický sbor o Oswalda Redlicha, což byl sám absolvent kursu IÖG a archivář tyrolského místodržitelství. V letech 1892–3 působil jako druhý extraordinarius pro PVH, r. 1894 byl jmenován řádným profesorem a věnoval se diplomacie, později německému dějepisectví, pramenům ke kulturním dějinám středověku a novověku a archivnictví. Jako praktik klad právě větší důraz na znalost („können“) nežli vedení („wissen“).

E. Mühlbacher se zaměřil se především na sledování listinných falz a uplatňoval ve Vídni právně historickou věcnou kritiku innsbrucké školy. Vydával listiny Karlovců (za pomoci dalšího docenta IÖG pro obor rakouských říšských dějin Alphonse Dopsche).

R. 1898 byla opět modernizována statuta IÖG a výuka rozšířena o „doplňující zkoušku pro státní archivní službu“, která se stala podmínkou pro přijetí do státních archivů. V

r. 1897 uvedl E. Mühlbacher v život **Komisi pro novější dějiny Rakouska**, jejíž předsednictví bylo do r. 1937 spojeno s funkcí ředitele IÖG.

V 90. letech studovalo již na IÖG více Čechů – Josef Šusta, Jan Bedřich Novák (mimořádný člen), Gustav Friedrich, Kamil Krofta.

Po Mühlbacherově smrti r. 1903 byl pověřen vedením IÖG na přechodnou dobu O. Redlich, ale už r. 1904 se ředitelem stal jeho přítel a profesor PVH Emil von Ottenthal. Za jeho ředitelství slavil IÖG v r. 1904 50. výročí své existence. Celkově byla činnost IÖG v té době stabilizovaná, do dění ovšem brzy rušivě vstoupily události první světové války.

Po válce se v r. 1926 se stal ředitelem IÖG O. Redlich. Ten znovu zintenzivnil všechny práce (včetně technického zázemí IÖG). **R. 1931 jej vystřídal Hans Hirsch**, který se všemožně snažil, aby IÖG uchránil nacistických zásahů. **Od r. 1940 stál v čele IÖG Otto Brunner** (dodnes osoba velmi diskutovaná pro svou příslušnost k idejím nacionálního socialismu). **R. 1939 se asistentem stal Heinrich von Fichtenau.** Po Hirschově smrti přednášel pomocné vědy historické od r. 1941 Hans Zatschek, který ale r. 1943 přešel zpět na německou univerzitu do Prahy. Na jeho místo byl z Vratislavi povolán **Leo Santifaler**, který se stal **v r. 1945 prvním poválečným ředitelem IÖG.** **V r. 1945 se rovněž habilitoval Alphons Lhotsky**, kustod umělecko historického vídeňského muzea.

Od r. 1951 již neprobíhá přípravný kurs současně s kursem hlavním, takže se interval závěrečných zkoušek prodloužil na periodu 3 let. Zkoušky se dělí na písemné (domácí a klausurní – zde jsou obsaženy kromě nauky o pramenech k rakouským dějinám ústavní a správní dějiny, paleografie, diplomatika a také dějiny umění), a ústní (v postatě stejné disciplíny).

V r. 1960 byl ve vedení IÖG L. Santifaler vystřídán originálním myslitelem Heinrichem Fichtenauem a ten v r. **1983 Herwigem Wolframem**, vydavatelem úspěšných vícesvazkových dějin Rakouska.

Od r. 1999 byl kurz veden jako postgraduální, zprvu opět v trvání tří let, od r. 2001 už jen dvou let. Nový studijní plán zavedl tři studijní větve (moduly), totiž „Dějezpyt“, „Archivní vědu“ a „Mediální archivy“.

V r. 2002 byl ředitelem IÖG jmenován Karl Brunner, specializující se na dějiny středověku. Za něj **probíhaly v r. 2004 oslavy 150. výročí ústavu**, který má čilé kontakty s mnoha zahraničními univerzitami a jehož bohatou knihovnu (v níž jsou kromě knihovních fondů i vzácné archiválie) mohou využívat i zájemci z českých zemí.

Poslední „Institutskurs“ (v pořadí 63.) skončil v r. 2004, aby se hned následujícího roku přeměnil na **regulérní univerzitní studium, navazující na bakalářské nebo diplomní studium historie nebo jiné rovnocenné.**

V r. 2005 tak došlo v souvislosti s boloňským procesem k zásadní změně. Ve spolupráci s univerzitou se realizuje znovu tříleté řádné magisterské studium pod názvem „Dějezpyt, pomocné vědy historické a archivnictví“ („Geschichtsforschung, Historische Hilfswissenschaften und Archivwissenschaft“), který má opět tři specializace „Dějezpyt“, „Archivnictví“ a „Mediální archivy“, z nichž poslední lépe odpovídá na požadavky doby. **Od r. 2008 došlo ještě ke změně v tom smyslu, že magisterské studium bylo zkráceno na pět semestrů a z kapacitních důvodů byly spojeny moduly „Archivnictví“ a „Mediální archivy“ („Archivwissenschaft und Medienarchive“).** **Studia se účastní pravidelně 15–25 studentů.**

Od r. 2010 stojí v čele IÖG jeho absolvent a univerzitní profesor Thomas Winkelbauer, specializující se na historii a správní dějiny Habsburské monarchie (a také českých zemí) v raném novověku.

Ke kmenovým úlohám IÖG náleží – kromě výuky pomocných věd historických, archivnictví a archivování specifických médií – také základní ediční práce („Regesta Imperii“, v rámci

„*Monumenta Germaniae Historica*“ nadále zpracovávání listinného materiálu v ediční řadě „*Diplomata*“, Registra papeže Inocence III. ad.). Pokračuje vydávání časopisu **Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung** – dostupné na <https://www.geschichtsforschung.ac.at/publikationen/mioeg>

Rakouští archiváři jsou přesvědčeni, že reforma z r. 2005 umožnila vznik plnohodnotné „rakouské archivní školy“ a že absolutorium zdejšího magisterského oboru skýtá bezkonkurenčně nejlepší kvalifikaci pro tzv. vyšší archivní službu („höhere“ Archivdienst“). Škola uděluje titul Magister der Philosophie (Mag. phil.) a **každý absolvent se stává členem Institutu für Österreichische Geschichtsforschung.**

V Rakousku dodnes všichni odborní archiváři, pokud jsou zaměstnanci státních archivů, musejí mít nejen doktorát na filozofické nebo právnické fakultě, ale musejí být zároveň absolventy IÖG (tento kategorický požadavek platí od r. 1927). Institut nadále působí při univerzitě, ale zřizován je Spolkovým ministerstvem pro vědu, výzkum a hospodářství.

Webové stránky IÖG – www.univie.ac.at/Geschichtsforschung
O IÖG viz též – http://swbplus.bsz-bw.de/IFB_07-1_233.htm

LITERATURA

GOLL, Jaroslav. Ústav pro rakouský dějepis. *Český časopis historický*, 11, 1905, s. 68–72

ZATSCHKE, Heintz. *Das Wiener Institut für Geschichtsforschung und die Entwicklung der historischen Hilfswissenschaften in den Sudetenländern*. Prag, 1944

LHOTSKEY, Alphons. Geschichte des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 1854–1954. Festgabe zur Hundert-Jahr Feier des Instituts. *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung. Ergänzungsband 17*. Graz: Böhlau Verlag, 1954

HLAVÁČEK, Ivan. Pomocné vědy historické na univerzitě, v Učené společnosti a české společnosti od 2. poloviny 18. století do sklonku 19. století. In: *200 let pomocných věd historických na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Univerzita Karlova, 1988, s. 28–54 (na s. 47–48 seznam českých absolventů IÖG)

HAGENER, Otomar. Die Archivarausbildung am Institut für Österreichische Geschichtsforschung. In: *Wissenschaftliche Archivarausbildung in Europa. Marburger Vorträge. Veröffentlichungen der Archivschule Marburg. Institut für Archivwissenschaft 14*. (Hrsg. Eckhardt, Wilhelm A.). Marburg : Archivschule, 1989

BRUNNER, Karl. Gegenwart und Zukunft der Archivausbildung am Institut für Österreichische Geschichtsforschung. In: *Scrinium*, 60, 2006, s. 17–64

STOY, Manfred. Das Österreichische Institut für Geschichtsforschung 1929–1945. *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung. Ergänzungsband 50*. Wien – München : Oldenbourg Verlag, 2007

WINKELBAUER, Thomas. Vom „Institutskurs“ zum Masterstudium „Geschichtsforschung, Historische Hilfswissenschaften und Archivwissenschaft“ na der Universität Wien: Eine Grenzüberschreitung? In: *Scrinium*, 64, 2012, s. 7–13

WINKELBAUER, Thomas. Die Entwicklung der archivwissenschaftlichen Ausbildung im Rahmen des Ausbildungslehrgangs am Institut für Österreichische Geschichtsforschung (1855–2004) und des Master- bzw. Masterstudiums „Geschichtsforschung, Historische Hilfswissenschaften und Archivwissenschaft“ (seit 2005 bzw. 2008) an der Universität Wien. In: *Archivní časopis. Supplementum ročníku 64*, Rok 2014. Výuka archivnictví, vývoj, úkoly a perspektivy, s. 7–20

O fungování IÖG viz též stručně ŠTOURÁČOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Skriptum. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 1999 a ŠTOURÁČOVÁ, Jiřina. *Archivnictví*. Skriptum. Brno: Masarykova

2 Možnosti specializovaného vzdělávání archivářů v českých zemích (do vzniku Československé republiky)

Pražská Karlova univerzita vychovávala středoškolské učitele a historiky bez přihlídnutí ke speciální přípravě zájemců o práci v archivech až do 1. Československé republiky.

Jak tedy vypadala situace na zdejší univerzitě? Jak bylo naznačeno výše, i v Praze se z popudu Gottfrieda von Swieten už za Marie Terezie ujal studium všeobecných dějin jako součásti filozofického studia. K nim byly i zde přičleněny jako mimořádné disciplíny nejfrekventovaněji využívané pomocné vědy historické (diplomatika, heraldika, numismatika a nauka o starožitnostech). **V r. 1784 byl jmenován profesorem na stoli (katedře) PVH František Steinský**, předtím učitel stylistiky a kaligrafie na malostranské normální škole. Franz Steinsky, který přednášel tyto obory pro filozofy i právníky, už měl k dispozici i vlastní skripta, ovšem pro výuku diplomatiky a heraldiky využíval učebnice vídeňského profesora Gregora Grubera a pro numismatiku učebnice opět Vídeňana Jana Josefa Eckhela. Do r. 1791 byl obor povinný, pak jako volný (klesl interes posluchačů).

Po smrti Fr. Steinskeho r. 1816 byl vyhlášen konkurs na jeho místo, a i když kandidáti neprokázali nijak mimořádné znalosti, byl posléze vybrán jeden, který se r. 1817 stolice ujal, totiž **Jan Nepomuk Helbling rytíř z Hirzenfeldu**. Za něj byla výuka celkem strnulá. J. N. Helbling věnoval největší pozornost numismatice (přednášel ovšem i diplomatiku, heraldiku a sfragistiku) a r. 1824 založil při univerzitě sbírku mincí, již využíval při výuce. **Uvedený rok 1824 je ovšem důležitý z toho hlediska, že tehdy se poprvé v našich zemích ujal souborný název oboru jako „pomocné vědy historické“**. Současně ovšem byly zrušena samostatná stolice PVH i Steinskeho profesura (učil potom zdarma) a výuka se tedy realizovala v rámci studia historie. Ve 30. letech se také více pro výuku diplomatiky začalo využívat učebnice göttingenského profesora Karla T. G. Schoenemanna, čímž byla poněkud oslabena „jedinovláda“ literatury vídeňské na obsah přednášek. V r. 1860 byl J. N. Helbling penzionován. Mezitím, v zimním semestru r. 1858–59 zasáhl do výuky PVH historik umění Jan Erazim Vocel, když ohlásil německou přednášku o paleografii.

V r. 1851 přibyl Karl Adolf Konstantin von Höffler, profesor univerzity v Mnichově a archivář v Bamberce, který byl ovšem oddaným Němcem a v politickém zápase mezi Čechy a Němci stál mezi nejhorlivějšími bojovníky německé strany a tedy také v táboře odpůrců Palackého. Když se K. von Höffler ujal v r. 1852 přednášek, učil zde PVH už také profesor obecných a rakouských dějin Karl Johann Vietz, od r. 1838 následovník Josefa Leonharda Knolla (rovněž oponenta Fr. Palackého).

J. L. Knoll přednášel v polovině 20. let 19. století diplomatiku, heraldiku a numismatiku na **olomoucké univerzitě** (ta tehdy prožívala vrcholné období svého rozvoje, neboť v r. **1827 se stala plnoprávnou státní univerzitou**; po polovině století, v r. 1860, ale byla zrušena císařským dekretem, zůstala jen teologie jako mimouniverzitní studium a v r. 1872 bylo rovněž zrušeno studium lékařsko-ranhojičské jako pozůstatek někdejší lékařské fakulty). V Olomouci ještě působil do r. 1850 velkoněmecky smýšlející historik Adolf Ficker (v letech 1840–43 učil na lyceu v Lublani), který byl poté byl přeložen na gymnasium do Černovic v Bukovině. V době připojení stolice dějin k fakultě věd právních a státních zde byl také profesorem Joseph Fick, jehož suploval v letech 1853–55 pozdější pražský historik a archivář

Antonín Gindely. Na filozofickou fakultu se zde čeština dostala poprvé až 1848, kdy se přenášek ujal profesor hospodářství a přírodopisu (1849–50) Jan Helcelet, než odešel do Brna. **Pomocné vědy historické bylo ovšem možné studovat v českých zemích, a to zejména v první polovině 19. století, i na některých řádových lyceích.**

Na pražské univerzitě byly PVH až do r. 1871, tedy do zahájení přednášek Josefem Emlerem, prvním absolventem vídeňského „Institutu für Österreichische Geschichtsforschung“, pouze suplovány. (V 60. letech podal K. Höffler návrh, aby zde byla po vzoru IÖG zřízena speciální archivní škola, návrh tehdy napodiv narazil na nepochopení Fr. Palackého).

J. Emler přednášel zprvu jako řádný člen Královské české společnosti nauk ČSN, posléze jako soukromý docent. **Když v r. 1874 došlo k akci za obnovení stolice PVH, J. Emler se stal jediným českým kandidátem na místo mimořádného profesora.** J. Höffler ovšem navrhoval své soukmenovce (Mathiase Pangerla, tehdy schwarzenberského archiváře v jejich ústředním archivu ve Vídni, Olomoučana Karla Riegra a fulneckého rodáka Johann Losertha, kteří byli všichni absolventy vídeňského IÖG).

Mimořádným profesorem tak byl r. 1875 jmenován M. Pangerl, který četl německy o diplomatice, paleografii a nauce o pramenech (profesura PVH tak byla znovu, po přerušení v r. 1826, v tomto roce obnovena). Když r. 1879 M. Pangerl zemřel, byl J. Emler jmenován mimořádným profesorem (řádným až 1887, a to pouze ad personam – bylo to již na české univerzitě po jejím rozdělení v r. 1882). Oproti Pangerlovi rozšířil Emler výuku ještě o chronologii a nauku o pramenech.

Doba Emlerova působení a ještě i léta počínajícího 20. století byla „zlatou dobou“ diplomatických edic (z části v návaznosti na podniky iniciované Fr. Palackým). **Emlerův význam tkvěl v obou hlavních směrech jeho činnosti, totiž jak ve vědecké, tak pedagogické, přičemž pro jeho pedagogickou činnost bylo neobyčejně šťastným spojení funkce akademické s funkcí pražského městského archiváře (přednášky konal na univerzitě, semináře v městském archivu).**

Už v r. 1870 a 1872 J. Emler edičně zpřístupnil pozůstatky českých desk zemských („*Reliquiae tabularum...*“), v r. 1876 sestavil „*Rukověť chronologie křesťanské, zvláště české*“. V 80. letech spočívala hlavní tíha jeho ediční činnosti v práci na Regestech a zpřístupnění nejstarších českých urbářů (viz kapitola Archivní materiál). Nebyl ovšem stoupencem Sickelovy metody, považoval ji zřejmě za nepoužitelnou.

V období rozvinutého národního života se Karlova univerzita konečně vymanila z role ústavu sloužícího pro vzdělávání uvědomělého úřednictva a prohloubily se zde vědecké ambice. Důležitý mezník představuje r. 1882, kdy se dosavadní bilingvní instituce rozdělila na českou a německou.

německé části UK zastupoval obor PVH Emil Werunsky (1850–1942), studium ovšem bylo spojeno s historií a sám Werunsky jí věnoval více pozornosti. R. 1900 zde byl nárokován pro PVH samostatný extraordinariát, obsadil jej Samuel Steinherz, který r. 1915 přešel na historii. V letech 1916–1917 zde přednášel diplomatiku, dějiny správy a práva.

V r. 1917 začal s přednáškami Harold Steinacker, následovaný Hansem Hirschem, který jako první u nás přednášel o diplomatice 16.–18. století (zabýval se hlavně diplomatikou papežskou a císařskou). V r. 1926 přešel do Vídně, kde se ve 30. letech se stal ředitelem IÖG.

Po smrti J. Emlera v r. 1896 byl jako jeho nástupce vyhlédnut pro stolicí PVH české části **univerzity Gustav Friedrich**, rovněž absolvent IÖG. Ten v r. 1898 obhájil svou práci „*Učební kniha paleografie latinské*“ jako habilitační a téhož roku byl **pověřen suplováním katedry pomocných věd historických. Té se plně ujal r. 1909, kdy byl jmenován řádným**

profesorem (jeho žádost o zřízení rovněž samostatného semináře PVH ministerstvu kultu a vyučování ovšem tehdy nebyla vyslyšena).

Za monarchie se rovněž neuskutečnilo v Praze zřízení samostatné archivní školy, jejíž ustavení po vzoru IÖG navrhovali po M. Pangerlovi také Václav Kratochvíl (již 1907) a v posledních letech monarchie ještě tehdejší ředitel českého Zemského archivu Jan Bedřich Novák.

LITERATURA

ZATSCHKE, Heinz. Die Anfänge der Lehrkanzel für historische Hilfswissenschaften an der Prager Universität. Zeitschrift für die Geschichte der Sudetenländer, 7, 1944 – nebylo už koncem války expedováno, přetištěno jako *Prager Festgabe für Theodor Mayer*. Neu hrsg. von R. Schreiber, Freilassing-Salzburg, 1953

HLAVÁČEK, Ivan. Pomocné vědy historické na univerzitě, v Učené společnosti a české společnosti od 2. poloviny 18. století do sklonku 19. století. In: *200 let pomocných věd historických na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Univerzita Karlova, 1988, s. 28–54 (na s. 47–48 seznam českých absolventů IÖG)

HLAVÁČEK, Ivan. Josef Emler a jeho postavení v české historické vědě 2. poloviny 19. století. In: *Josef Emler (1836–1899). Příspěvky k jeho učitelské, vědecké a organizační činnosti*. Praha: Univerzita Karlova, 1989

HLAVÁČEK, Ivan. František Palacký, pomocné vědy historické, edice a ediční techniky. In: *František Palacký 1798/1998. Dějiny a dnešek*. Praha: Historický ústav AV ČR, 1999, s. 165–178

HOFFMANNOVÁ, Jaroslava. Institucionální základna společenskovedních oborů v polovině 19. století. In: *Práce z Archivu Akademie věd. Studie a články, A 7*. Praha: Archiv AV ČR, 2002, s. 139–178

PÁTKOVÁ, Hana. „Von den historischen Hilfsmitteln“. K výuce pomocných věd historických v první polovině 19. století. In: *Seminář a jeho hosté II. Documenta Pragensia*, XXIII, 2004, s. 253–260

SULITKOVÁ, Ludmila. Vztah učitel žák v osobní korespondenci J. Golla s G. Friedrichem. In: Jaroslav Goll a jeho žáci. *Historia culturae VI. Studia 5* (edd. Jiroušek, Bohumil; Blüml, Josef; Blümlová, Dagmar). České Budějovice: Historický ústav Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005, s. 419–437

HOFFMANNOVÁ, Jaroslava. Institucionální zázemí humanitních a sociálních věd v českých zemích v letech 1848–1952. In: *Práce z Archivu Akademie věd, řada B 18*, Praha, 2009

MÍŠKOVÁ, Alena; FRANC, Martin; KOSTLÁN, Antonín: *Bohemia docta -- K historickým kořenům vědy v českých zemích*. Praha: Academia, 2011

KAISEROVÁ, Kristina; KUNŠTÁT, Miroslav Hledání centra -- Vědecké a vzdělávací instituce Němců v Čechách v 19. a první polovině 20. Století, Ústí nad Labem: Albis International, 2012

Učebnice využívané k výuce PVH na vídeňské i pražské univerzitě od 80. let 19. století:

WALTER, Johann E. *Lexicon diplomaticum*, Ulm, 1756

TASSIN, René-Prospere; TOUSTAIN, Charles-François. *Nouveau traité de diplomatique*. 1–6. Paris 1750–1765; překlad do němčiny ADELUNG, Johann Christoph; RUDOLPH, A. *Neues Lehrgebäude der Diplomatie*. 1–9. Erfurt, 1759–1769

GATTERER, Johann Christoph. *Elementa artis diplomatice universalis* Göttingen, 1765

GRUBER, Gregor. *Lehrsystem der allgemeiner Diplomatie*. Wien, 1783–1784

GRUBER, Gregor. *Auszug aus einem grosserem diplomatischen Lehrsysteme zum Gebrauch der öffentlichen Vorlesungen auf Lycaeen und Universitäten*. Wien 1784

SCHOENEMANN, Karl T. G. Schoenemann. *Versuch eines vollständiges Systeme der allgemeiner Diplomatie*. Hamburg, 1801–2, 2. vyd. Leipzig, 1818

K numismatice ECKHEL, Josef Hilarius. *Doctrina nummorum veterum*. Wien, 1792–1798

3 Možnosti specializovaného vzdělávání archivářů v Československé republice (do druhé světové války)

Po r. 1918 přešli dva absolventi vídeňského IÖG, Kamil Krofta a Josef Borovička, do archivního referátu na **ministerstvo školství a národní osvěty (MŠaNO)**, což uspíšilo vytvoření speciální školy pro výuku archivářů v samostatném státě. První návrh učebních osnov vypracovali Jan Bedřich Novák spolu s Gustavem Friedrichem, Václavem Hrubým a Ladislavem Klicmanem. V září r. 1919 povolilo toto **ministerstvo** zřídit **Státní archivní školu, která mu byla přímo podřízena**. Ředitelem se stal G. Friedrich, tajemníkem zemský vicearchivář Vladimír Klecanda. Za sídlo školy byly určeny prostory v Zemském archivu (tehdejší ul. Bredovská, dnes tř. Politických vězňů).

Škola měla po vzoru vídeňského „Institutu für Österreichische Geschichtsforschung“ (IÖG) poskytovat odborné i praktické vzdělání těm, kteří se chtěli věnovat archivní službě, prohlubovat vědomosti z PVH a historie. **Studium bylo rozvrženo na tři léta a podmínkou pro přijetí bylo absolutorium anebo alespoň paralelní studium na filozofické fakultě a úspěšné složení přijímací zkoušky**. Na závěr každého roku se konala postupová zkouška, po třech letech zkouška závěrečná (sestávala z domácí písemné práce, z písemné zkoušky na místě a ústní zkoušky, jež zahrnovala 7 předmětů, od r. 1923 9 předmětů). Kursy měly být zahajovány každý druhý rok. Vyučujícími byli jak archiváři z praxe, tak univerzitní pedagogové. Stanovami byl počet uchazečů stanoven na 10 (pěti neúspěšnějším poskytovalo ministerstvo ve 2. a 3. ročníku stipendium).

Studijní program při vzniku školy:

Paleografie, diplomatika, chronologie, heraldika, sfragistika, genealogie, archivní nauka, nauka o pramenech k československým dějinám, dějiny, dějiny ústavní a správní, základní pojmy právní, hlavní prameny práva římského, kanonického a německého, středověká latina, stará čeština, slovenština a středohornoněmčina, středověká archeologie, základy všeobecného a československého knihopisu a knihovnictví – **na rozdíl od IÖG se zprvu tedy nevyučovaly dějiny umění**.

Zaměření přednášejících při vzniku školy: Gustav Friedrich – středověká paleografie, diplomatika, chronologie, sfragistika, heraldika, genealogie; Jan Bedřich Novák – novověká paleografie a diplomatika; Václav Hrubý – česká diplomatika; Václav Vojtíšek – městská správa a její písemné památky; Bedřich Jenšovský – patrimoniální správa; Vladimír Klecanda – archivnictví a dějiny archivů; Václav Novotný – prameny českých dějin.

Nové stanovy SAŠ byly schváleny ministerstvem školství a národní osvěty v r. 1934 (z podnětu Československé archivní společnosti a Svazu československých muzeí historických). Na základě těchto nových osnov se poměrně **výrazně uplatnily i dějiny umění**.

Úsporná opatření 1. republiky nedovolovala otevřít kursy každým druhým rokem, do 2. války tak proběhlo **8 kursů, na poslední zahájený 1937 dokonce navázal ještě válečný devátý, ale jen dvouletý (1941–43)**. Byly navíc přidány výukové předměty „**dějiny Německé říše**“ a „**dějiny německého archivnictví**“.

V r. 1923 začal vycházet Časopis archivní školy, v r. 1940 vyšlo poslední dvojčíslo 15/16.

Německá část UK:

Seminář pomocných věd historických byl zřízen také na německé univerzitě v Praze - působili zde, jak naznačeno výše, Emil Werunsky, Samuel Steinherz, Herold Steinacker, Hans Hirsch, Edmund E. Stengel a Heinz Zatschek, který se v r. 1929 stal mimořádným a r. 1934 řádným profesorem pomocných věd historických na zdejší filozofické fakultě. S krátkým přerušením, kdy v letech 1941–1942 působil ve Vídni, zůstal na pražské německé univerzitě až do r. 1945. Jeho činnost nabývala brzy nacionalistických až nacistických rysů.

Po založení České archivní školy se německá filozofická fakulta od r. 1920 několikrát pokoušela o založení vlastního archivního studia, snahy ale nebyly korunovány úspěchem.

LITERATURA

KROFTA, Kamil. Naše archivní škola. *Český časopis historický*, 25, 1919, s. 278–282

Z archivní školy (rubrika Zprávy). *Časopis archivní školy*, 1, 1923, s. 173–175

KAZBUNDA, Karel. *Stolice dějin na pražské univerzitě*. Praha, 1964–1968.

KOLLMANN, Josef. Státní archivní škola v Praze. *Sborník archivních prací*, 32, 1982, s. 225–307

HLAVÁČEK, Ivan. Pomocné vědy historické od sklonku 19. století do druhé světové války. In: *200 let pomocných věd historických na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Univerzita Karlova, 1988, s. 54–76 (na s. 58–65 o absolventech SAŠ a jejich vědeckém zaměření)

PEŠEK, Jiří. Časopis archivní školy. In: *Historia docet. Sborník prací poctě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.* Uspoř. POLÍVKA, Miroslav; SVATOŠ, Michal., Praha: Historický ústav AV ČR, 1992

K Státní archivní škole a jejím absolventům viz též přehledně ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. Úvod do archivnictví. Skriptum. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 1999, s. 104–107 a ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. Archivnictví. Skriptum. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2013, s. 77–81 – dostupné na <http://digilib.phil.muni.cz/data/handle/11222.digilib/128576/monography.pdf>

Viz též <http://pvh.ff.cuni.cz/info.htm>

4 Možnosti specializovaného vzdělávání archivářů v Československé republice (po druhé světové válce)

Po ukončení války, kdy se ředitelem Státní archivní školy stal Václav Vojtíšek, byl hned zahájen nový kurs, opět tříletý. Posledním kursem byl 11. kurs zahájený r. 1947 (zásluhou Jindřicha Šebánka se realizoval i v Brně, kde na filozofické fakultě zdejší univerzity paralelně působil seminář pro paleografii a diplomatiku, zavedený již 1926/27). Osnova brněnského archivního studia, které neslo oficiální název Archivní studium 1947–1950 při Masarykově univerzitě v Brně, byla odvozena z 10. kursu pražské archivní školy, který probíhal v letech 1946–1948. Z pedagogů, vyučujících v Brně, byli nejvýraznějšími osobnostmi Jindřich Šebánek, Emanuel Janoušek a František Čáda (dějiny umění zde učil Antonín Friedl).

Na návrh reformní komise a profesorského sboru Karlovy univerzity ovšem záhy schválilo ministerstvo školství (výnosem z října 1948) zřízení studijního oboru pomocných věd historických a archivnictví při filozofických fakultách tří tehdejších

univerzit, a to v Praze od školního roku 1948/49 a v **Brně** a v **Bratislavě** od školního roku 1949/50. V této souvislosti byla jako nadbytečná zrušena v r. 1949 Státní archivní škola.

Archivní studium bylo čtyřleté a dvouoborové, kombinované s latinou, historií nebo češtinou. Bylo přiřčeno ke katedrám historie, **teprve v r. 1964 se v Praze i v Brně konstituovaly samostatné katedry archivnictví** (v Praze pod označením katedra pomocných věd historických a archivního studia). V Brně byla tato katedra v dalším vývoji ještě různě slučována, až se v r. 1989 utvořil Ústav pomocných věd historických, archivnictví a knihovnictví (přičemž celá univerzita se tedy vrátila k historickému názvu Masarykova univerzita), Dnes tento ústav funguje jako Ústav pomocných věd historických a archivnictví.

V Olomouci, kde byla univerzita i její Filozofická fakulta obnovena po druhé světové válce (jako univerzita Palackého, dnes Univerzita Palackého Olomouc), byl sice už koncem 40. let zřízen seminář pomocných věd historických, ten však v roce 1950 splýnul s nově konstituovanou katedrou historie (do níž byl kromě jiných zařazen i Ústav pomocných věd historických). **Na bratislavské Univerzitě Komenského se Katedra archivnictva a pomocných věd historických osamostatnila až v r. 2000.**

LITERATURA

HLAVÁČEK, Ivan. Pomocné vědy historické od skončení druhé světové války k současnosti. In: *200 let pomocných věd historických na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Univerzita Karlova, 1988, s. 77–96

K historii kateder na Univerzitě Karlově v Praze, Masarykově univerzitě v Brně a Univerzitě Komenského v Bratislavě viz – <http://pvh.ff.cuni.cz/>,
<http://www.phil.muni.cz/wpvh/w-pracoviste>,
<http://www.fphil.uniba.sk/index.php?id=506>

5 Možnosti specializovaného vzdělávání archivářů v České republice **(od r. 1992)**

Po r. 1989 se pomocné vědy historické a archivnictví vyučují v českých zemích nadále na uvedených „klasických“ univerzitách v **Praze** a v **Brně** a v **Olomouci**, kde se na počátku 90. let při katedře historie utvořila sekce archivnictví. V intencích boloňského procesu se studium na Univerzitě Karlově a Masarykově univerzitě v Brně uskutečňuje v bakalářské i návazné magisterské formě. Na Palackého univerzitě v Olomouci se studium archivnictví od r. 1991 realizovalo jako magisterské, dvouoborové, od r. 1994 pak v obou formách, tedy bakalářské i magisterské. Od konce 90. let 20. století se však realizuje jen na bakalářské úrovni.

Boloňskému „dvoufázovému“ vzdělávacímu procesu se samozřejmě přizpůsobily i všechny další univerzity, které v českých zemích mohly vzniknout po roce 1989. Tak na **Filozofické fakultě Jihočeské univerzity** (FF zde funguje od r. 2006) bylo už od r. 2003 v rámci tehdejšího Historického ústavu vyučováno archivnictví jako jednooborové, a to jen na úrovni bakalářské. Ovšem V r. 2006 byl na nové FF založen Ústav archivnictví a pomocných věd historických a přibyla nejen možnost studovat archivnictví v bakalářském běhu jako dvouoborové, ale také studovat jej i na magisterské úrovni. Ve spolupráci s Přírodovědeckou

fakultou nabízí uvedený Ústav i možnost studia ojedinělé dvouoborové kombinace „Informatika a archivnictví“. Na **Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové** (FF zde vznikla v r. 2008) existuje od r. 2005 samostatná katedra pomocných věd historických a archivnictví. Tříleté bakalářské studium archivnictví a pomocných věd historických (v kombinované formě) se zde ale realizovalo už na předchozí Fakultě humanitních studií od r. 1997. Od r. 1998 byla možná i denní forma bakalářského studia, které bylo koncipováno jako dvouoborové („Archivnictví-historie“). Od r. 2011 je v Hradci Králové možné archivnictví studovat i v magisterském běhu, a to ve dvou modulech – tradiční „Archivnictví“ a „Moderní technologie v archivnictví.“ Přitom už od r. 2008 je možné si na bakalářském stupni vybrat i speciální obor „Počítačová podpora v archivnictví“. V blízkých Pardubicích se od r. 2005 realizuje na Ústavu historických věd **Filozofické fakulty Univerzity Pardubice** jednooborové bakalářské prezenční studium „Spisová a archivní služba“. Na **Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, kde Filozofická fakulta vznikla v r. 2006**, se při katedře historie vytvořilo v r. 2008 Oddělení pomocných věd historických a archivnictví. V bakalářském studiu jsou pro všechny historické obory natolik frekventovány pomocné vědy historické, že bylo možné od samého počátku platnosti boloňského procesu realizovat navazující magisterské studium archivnictví (jako obor „Kulturně historická regionalistka se zaměřením na archivnictví“). Tato možnost je od r. 2013 doplněna specializovaným bakalářským studiem „Spisová služba a archivnictví“, a to v kombinované formě. V obou zmíněných formách studia se zde klade kromě klasické výuky velký důraz i na využívání nových technologií v péči o dokumenty spisové služby i o archiválie.

LITERATURA

KARTOUS, Peter. Profesia archivára v minulosti a dnes. *Slovenská archivistika*, 28, 1993/2, s. 3–14

RYANTOVÁ, Marie: Výuka archivnictví v ČR. In: *Archivní časopis. Supplementum ročníku 64*, Rok 2014. Výuka archivnictví, vývoj, úkoly a perspektivy, s. 49-58

Supplementum 64 Archivního časopisu přináší materiály z mezinárodní konference, která se uskutečnila k tématu „Výuka archivnictví – vývoj, úkoly a perspektivy“ v březnu roku 2012 na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Kromě množství příspěvků zahraničních referentů jsou zde pochopitelně zastoupeny také příspěvky domácích pedagogů, zodpovědných za výuku pomocných věd historických na našich zmiňovaných univerzitách: Univerzita Karlova v Praze (Ivana Ebelová, Marie Bláhová), Masarykova univerzita v Brně (Jiřina Štouračová), Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (Marie Ryantová), Univerzita Hradec Králové (Eva Němečková, Petr Grulich), Univerzita Pardubice (Marie Macková), Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (Ludmila Sulitková)

Pro srovnání se slovenskými poměry viz:

SOKOLOVSKÝ, Leon. Aktuálne problémy výučby archivnictví na Univerzite Komenského v Bratislave. *Slovenská archivistika*, 39, 2004/1, s. 5–19

K náplni studia archivnictví na zmíněných Filozofických fakultách viz webové stránky

<http://pvh.ff.cuni.cz/>

<http://www.phil.muni.cz/wpvh/w-pracoviste>

<http://www.ff.upol.cz/menu/o-fakulte/historie-a-soucasnost/>

<http://uap.ff.jcu.cz/>

<https://www.uhk.cz/cs-CZ/FF/Katedry/Katedra-pomocnych-ved-historickych-a-archivnictvi>

<http://ff.ujep.cz/index.php/khi/menu-khi/o-katedre>

<http://uhv.upce.cz/cs/>

Co se týče možnosti **specializovaného vzdělávání v oblasti ochrany a restaurování archiválií**, které samozřejmě předpokládá úzkou spolupráci s přírodovědci a chemiky, byla už v r. 1954 zahájena výuka těchto oborů na Střední průmyslové škole grafické v Praze. Od r. 1993 fungovala Vyšší odborná škola restaurování a konzervačních technik v Litomyšli, z níž vnikl r. 2000 Institut restaurování a konzervačních technik, kde už výuka byla na vysokoškolské úrovni. Od r. 2005 se výuka konzervování a restaurování papíru, kůže a knižní vazby realizuje na **Fakultě restaurování Univerzity Pardubice**.

Na **Vysoké škole chemicko-technologické v Praze** se po reorganizaci začátkem 90. let 20. století vytvořil **Ústav chemické technologie a restaurování památek**, který pod tímto názvem funguje dodnes (jeho vedoucím je Michal Ďurovič). Tento ústav má výhodu, že využívá zdejší výzkumné laboratoře, takže může studentům nabídnout kvalitní zázemí i pro výuku praktických dovedností. Pracoviště vychovává v magisterském studiu specialisty-technologie pro obnovu a konzervaci památek, včetně památek písemných a příbuzných.

6 Vzdělávání archivářů ve Francii v historickém vývoji

Nejstarším a nejznamenitějším archivem staré Francie je Trésor des Chartes, chovaný v Saint Chapelle, který byl založen kolem r. 1200 králem Filipem Augustem na základě staré pokladnice listin – Thesaurus chartarum. V dalším vývoji vznikly další archivy, především v souvislosti s rozdělením královské kurie ve 13. stol. Významným centrem studia písemností byl již v 17. století klášter St. Denis (Diviš, Dyonisius), jehož členem byl benediktin Jean Mabillon (viz dílo *De re diplomatica libri sex*, 1681). Jeho řádoví spolupratři (Maurini) pokračovali ve výzkumném díle až do revoluce.

V průběhu revoluce vznikl **ve Francii zcela nový typ archivu – pařížský Národní archiv (NA)**, který byl původně archivem Národního shromáždění a v němž měly nalézt čestné uložení materiály revoluce (všechny ústavní akty, zákony apod.). Podstatné novum bylo v tom, že byl od počátku zamýšlen jako veřejný archiv. Podle zákona z r. 1794 se NA stal „Centre commun“ pro celý archivní fond francouzského státu.

Za Napoleona tato myšlenka dovedena ad extremum - edikty z r. 1810 a 1811 byl v Paříži vytvořen universální archiv, v němž neměly být uloženy jen významné materiály francouzského císařství a přivtělených zemí, ale všechno, co mělo zvláštní důležitost pro francouzské dějiny anebo v čem by se odrážely společné zájmy, i kdyby to bylo z přemožených států (včetně Rakouska, Itálie a Španělska).

Již v r. 1806 poukazoval baron de Gérando (neboli baron Joseph-Marie Degérando) na nutnost obnovy maurinských studií, které byly přerušeny revolučním děním. Císař nebyl zásadně proti odborným školám, ale kladl důraz na nejnovější dějiny pro jejich bezprostřední politický význam.

R. 1820 obnovil baron de Gérando svoje návrhy u tehdejšího ministra školství Siméona. Ten podal zprávu panovníkovi, který královskou ordonancí z **22. února 1821 rozhodl o založení školy, která měla speciálně učit čtení starých písem a starým románským dialektům – Ecole des Chartes (ECH)**.

Studium bylo koncipováno jako dvouleté a bylo určeno jak archivářům, tak knihovníkům. Podle daného zaměření byla výuka svěřena dvěma spolupracujícím organizacím – buď Královské knihovně anebo Národnímu archivu, pro řevnivost obou institucí ale škola brzy zanikla.

Proto Karel X. vydal novou ordonanci 11. listopadu 1829, která znamenala znovuzrození školy.

K její základním úkolům patřila 1) výchova akademického dorostu (pro velké Akademické publikace) a 2) výchova kriticky vyškolených mužů pro vědecké úkoly státní správy.

Studium bylo prodlouženo ze dvou na tři léta. Absolventi přípravného kursu se účastnili konkursu o přijetí do hlavního kursu. Po složení závěrečné zkoušky jim příslušel **titul „Archivist-paléographe“ a právo na přednostní zaměstnání ve veřejných knihovnách, archivech, muzeích, ale též knihovnách ministerstev apod. Podmínkou pro přijetí bylo získání titulu "Bachelier des lettres", složení přijímací zkoušky a věk nižší nežli 24 let.** Kurs na ECH byl přípravou i pro kariéru diplomatickou a konsulární, z absolventů byli také vybíráni kandidáti pro francouzský historický ústav v Římě. Od konce 19. století bývalo na škole maximálně 16 studentů.

R. 1835 se ustavila „Société de l' Ecole des Chartes“, která začala vydávat periodikum-Bibliothèque de l' Ecole des Chartes (vychází podnes).

Reorganizace školy proběhla na základě další královské ordonance z prosince r. 1846, která stanovila profil školy na více než 100 let. Studium bylo stanoveno **závazně jako tříleté**, ukončené písemnou závěrečnou prací, jež absolventy opravňovalo ke zkoušce způsobilosti, na jejímž základě lze též provádět samostatnou badatelskou činnost. V každém studijním roce byly dvakrát zkoušky – písemné (mají 5–6 témat) a ústní. Tyto zásady zůstávají v platnosti i v současnosti.

V průběhu 50. a 60. let 19. století se ustavily **základní studijní předměty**, které se vyučovaly jen na této škole, přičemž se zdůrazňovala interdisciplinarita výuky. K základním vyučovaným předmětům patřily: paleografie, diplomatika, sfragictika, numismatika, heraldika, románské jazyky, bibliografie, organizace archivů a knihoven, politické, administrativní a soudní instituce ve Francii, občanské a kanonické právo ve středověku, středověká archeologie, od roku 1882 také nauka o pramenech. Na tomto základu se v podstatě až do pooviny 50. let 20. století nic zásadního neměnilo.

Ve 20. století se například klade větší důraz na dějiny umění, restaurační techniky, ale také soudobou historii. Od roku 1990 se přijímací řízení vede ve dvou kolech - sekce A zvaná klasická má těžiště ve středověkých dějinách a moderní latině, moderní sekce B v dějinách novověku, soudobých dějinách a živých jazycích. Na oba konkursy se lze přihlásit do přípravných tříd na vybraných gymnáziích (lyceu Jindřicha IV. v Paříži, v Toulouse a Štrasburku). Počet míst v každém ročníku je striktně omezen na 25 osob. Na počátku 90. let se výukové programy rozšířily o dějiny umění (včetně archeologie) a stále větší důraz se kladl na novou i nejnovější historii.

ECH je v současnosti státní školou vysokoškolského typu, podléhající přímo Ministerstvu národního školství, vysokého školství a výzkumu. Plní roli hlavního vzdělávacího a výzkumného zařízení pro pomocné vědy historické ve Francii a vzdělává nadále archiváře a knihovníky (*conservateurs d'archives et de bibliothèques*). Její absolventi se současně mohou uplatňovat jako specialisté-výzkumníci v humanitních a sociálních vědách. Od roku 2005 škola uděluje magisterské hodnosti - lze získat dva typy magisterských diplomů, totiž diplom „archivář-paleograf“ a diplom „magistr historie a nových technologií“. Od roku 2011 je na ECH možné studovat i v doktorském studiu.

Ve zmíněném roce **2011** se vedení ECH ujal jako ředitel Jean-Michel Leniaud, který opět poněkud reformoval zdejší studium. Už při přijímacích pohovorech se klade důraz na širší souvislosti v sociálních a humanitních vědách a na osvojení si technik pro záchranu ohrožených památek.

Studium bylo ze tří let **prodlouženo na tři roky a devět měsíců**, v nichž se věnuje značná pozornost nejmodernějším konzervačním a restauračním technikám. V rámci studia je kladen také větší důraz na současné právo a právo vztahující se ke kulturnímu dědictví.

Do roku 2014 sídlila ECH v areálu Sorbonny, na závěr tohoto roku se počítá s jejím přesunem do budov Pařížské univerzity II (výhodou bude umístění proti Francouzské národní knihovně).

V r. 1949 byla pro absolventy ECH poprvé zorganizována tříměsíční technicko-archivní instruktáž při Národní archivu. Od roku 1951 organizovalo Ředitelství francouzských archivů mezinárodní tříměsíční, v posledních letech jen dvouměsíční **technické stáže** („Le stage Technique International d'Archives“) a od roku 2001 také třítydenní program „Théories et Pratiques Archivistiques“, rovněž navštěvovaný mnoha účastníky ze zahraniční (včetně ČR).

Zmíněné ředitelství, vytvořené už v roce 1897 (v rámci ministerstva vnitra, od roku 1959 ministerstva kultury, dnes ministerstva kultury a komunikace) a stále mu podléhají všechny veřejné archivy, kromě rezortu obrany, námořních a zahraničních záležitostí. Ředitelství prošlo v roce **2009 novou reorganizací, kdy se stalo součástí jakéhosi průřezového ředitelství „Národního kulturního dědictví“ („Direction des Patrimoines“)** a kdy se oprávněně klade mimořádný důraz na dodržování speciálního francouzského zákona o ochraně kulturního dědictví. Pro archivy zde byla zřízena zvláštní „podředitelství“, která zajišťují mezirezortní spolupráci.

Webové stránky Ecole des Chartes

viz <http://www.enc.sorbonne.fr>; <http://www.culture.gouv.fr>; přednášky a jiné texty on-line <http://elec.enc.sorbonne.fr/sommaire.html?id=19>

Webové stránky Ředitelství francouzských archivů

viz www.archivesdefrance.culture.gouv.fr

LITERATURA

DHAISNE, J. H. L' Ecole des Chartes – ústav pro vzdělávání knihovníků a archivářů. *Knihovny* 2, 1947, s. 62 an.

BERCÉ, Yves-Marie; GUYOT-JEANNIN, Olivier; SMITH, Marc. L' Ecole nationale des Chartes. *Historie de l' Ecole depuis 1821*. Paris, 1997

50ème anniversaire du stage technique international d'archives 1951–2000. Paris: Direction des Archives de France, 2000

7 Vzdělávání archivářů v Německu v historickém vývoji

Francouzská revoluce vytvořila měšťanskou společnost a tato otevřela archivy a zpřístupnila je vědeckému bádání. I v Německu se tehdy projevila snaha studovat hlouběji národní minulost. Zpočátku se tato vyčerpala založením **Společnosti pro starší německou historiografii ve Frankfurtu** („Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde“), která vznikla 20. ledna **1819** z popudu barona Steina (Heinrich Friedrich Karl, Baron vom und zum Stein) a jeho přátel. Jinak byla iniciativa ponechána jednotlivým spolkovým státům. R. 1875 bylo sídlo MGH přesunuto do Berlína. (V r. 1935 se MGH přeměnila v "Reichsinstitut für ältere deutsche Geschichtskunde", rekonstituována byla po válce za přispění akademií věd jednotlivých německých zemí a Rakouska. Od r. 1949 má sídlo v Mnichově).

Na území bývalé Říše římské národa německého vznikly v průběhu 19. století celkem 3 školy, které si předsevzaly vychovávat, a odborně připravoval úředníky archivní služby - v Mnichově při Říšském archivu ve 20. letech 19. století, ve Vídni výše uvedený IÖG v polovině století a v Marburgu koncem 19. století.

7.1 Bavorsko

Ve starém kurfiřtském Bavorsku existoval úzký vztah mezi archivem, registraturou a kanceláří. To ovlivňovalo i přípravu k archivní službě. Juristicky vzdělaný adept této služby začal praktikovat v kanceláři a registratuře.

Od r. 1799 vznikl nový správní systém, v němž příslušnost agendy byla již striktně oddělena. Zanikl kolegiální systém úřadů („Kolegialverfassung der Behörde“) a vznikla ministeriální správa („Ministerialverfassung“). Tím byl problém přípravy archivních úředníků postaven do nového světla. **Jako nejschůdnější cesta k nové práci se nabízely mladé generaci pomocné vědy historické (PVH). Rozvíjely se na poměrně široké bázi, která měla své východisko v badatelském okruhu Bavorské akademie věd.**

Kdo chtěl vykonávat praktickou přípravnou službu v Královském bavorském všeobecném říšském archivu (BŘA), musel být vzdělán v právech, historii a být schopen vlastní publikační činnosti.

V souvislosti s formováním bavorského státu po napoleonských válkách bylo nutno reorganizovat i BŘA. Johann Karl Kiefhaber, který vystudoval na univerzitě v Altdorfu historii a diplomatiku a osvědčil se již v norimberské archivní službě, požádal již r. 1811 krále, aby se směl podílet na nastávající reorganizaci BŘA.

R. 1805 vstoupil v Bavorsku v platnost na svou dobu příkladný úřednický zákon "Die allgemeinen Staatsdienerpragmatik", který zakotvil, že vyšší státní službu, pokud se nejednalo o vojenství či školství, mohou vykonávat pouze školení právníci, což platilo i o službě archivní.

Větší počet uchazečů o archivní službu vytvořil předpoklady k založení speciální školy. V r. 1821 tak byl v Mnichově králem Maxem I. při BŘA založen „Archivalische Unterrichtsinstitut“. Učitelem archivnictví („Archivwissenschaft“) se stal královský rada a první adjunkt BŘA, zmíněný J. K. Kiefhaber.

Škola měla tehdy dvě třídy (nemohla ještě navázat na univerzitu, která byla v Mnichově založena až r. 1826). Přednášky 1. kursu skončily r. 1824.

Po přechodném období byl r. 1829 vydán výnos o opětovném otevření školy, přičemž **výuka byla přenesena na univerzitu.** Hlavními vyučujícími nadále zůstali archiváři, ovšem kolem poloviny 19. století byla patrná stagnace zdejších historických studií.

K oživení došlo po polovině 19. století. R. 1864 jmenoval král Ludvík II. bývalého literárního sekretáře krále Maxe II. a čestného profesora mnichovské univerzity Franze von Löhera ředitelem BŘA. Ten konal již od letního semestru 1865 diplomacká cvičení, později i diplomacké přednášky a přednášky z archivnictví i dalších PVH.

V zimním semestru r. 1866 přeložil tato cvičení a přednášky do BŘA. Byl autorem koncepce vědecké přípravy archivářů a navrhoval **zřízení archivní školy při BŘA**. Tehdejší ředitel historického semináře při mnichovské univerzitě, profesor Friedrich Wilhelm Benjamin von Giesebrecht, tento návrh přivítal.

Vedení školy navrhl F. W. B. Giesebrecht svěřit řediteli BŘA a současně navrhl, aby do studia byli přijímáni ti, kteří vykonali nutná historická, právní a filologická studia, absolvovali roční kurs ve vědecké sekci a získali praktickou zručnost v sekci praktické. Počítalo se se čtyřletou přípravou pro archivní konkurs.

V r. 1867 sestavil Fr. von Löher Statut diplomackého semináře při BŘA a téměř současně, v r. 1873, se dosavadní pracovník archivu Ludwig von Rockinger stal extraordinariem paleografie a bavorských dějin na mnichovské univerzitě, což podmínilo **úzkou provázanost výuky v BŘA i na univerzitě**.

V březnu r. 1882 byl vydán ministerský výnos o podmínkách pro přijetí do služby v Bavorském královském archivu. Zkoušky se skládaly ze čtyř oborových okruhů a byly zčásti písemné a zčásti ústní. A) Archivní okruh – znalost starých písem a jejich vývoje, diplomatika, archivnictví („Archivkunde“); B) Historický okruh – německé a evropské dějiny, bavorské dějiny, středověká geografie Německa; C) jazykový okruh – francouzština; D) Juristický okruh – německé státní a právní dějiny, základní pojmy a zásady občanského práva, církevní právo.

Zkušební akta byla zasílána ministerstvu vnitra. V těchto formách se vyvíjely archivní škola i konkurs do r. 1953, kdy teprve byl vydán nový řád výuky i zkoušek.

V současné době je **Bavorská archivní škola** („Bayerische Archivschule“) v Mnichově **odbornou státní vysokou školou** (pro oblast správy a práva, specializace Archivnictví a knihovnictví). **Je určená výhradně pro pracovníky archivů Svobodného státu Bavorsko, účastníky z jiných spolkových zemí škola nepřijímá. Škola není samostatnou institucí a podléhá generálnímu ředitelství státních bavorských archivů** (v současné době je jeho vedoucí Margit Ksoll-Marcon), které vydává směrnice týkající se výuky a zkoušek. Nabízí archivní vzdělání **pro všechny stupně profesní práce ve veřejných archivech** (státní a komunální archivy a archivy pod dohledem zemského ministerstva vnitra a ministerstva vědy a kultury v Bavorsku) **a odborných zařízení pro mediální a informační služby.**

Bavorská archivní škola poskytuje **specializované archivní vzdělání, jehož součástí je komplexní studium pomocných věd historických, ve 3 rovinách náročnosti.** Druhý stupeň byl v minulosti zván střední archivní služba („Mittlerer Archivdienst“), třetí („Gehobener Archivdienst“ – vyšší archivní služba) a čtvrtý („Höherer Archivdienst“ – nejvyšší archivní služba). Přijetí na školu pro přípravné studium na **vyšší stupeň** archivní služby je podmíněno maximálním věkem 25 let (výjimku mají uchazeči, kteří mají nezletilé děti - za každé dítě se posouvá hranice o tři roky). **Výukový program je dvouletý** a je rozdělen na **tři části**: úvodní teoretické vzdělávání (4 měsíce), praktické vzdělávání doplněné výukou (16 měsíců) a závěrečný výukový běh (4 měsíce). Vyučují se **základy bavorských ústavních a správních dějin od roku 1799, novodobá diplomatika, archivní praxe (využívání a zpřístupňování archiválií, technická zařízení), německá paleografie po roce 1800, státní věda, veřejné služební právo, hospodářské a rozpočtové vedení bavorského státu a obcí, hospodaření státních a komunálních archivů, správní věda.**

Pro studium na **nejvyšší stupeň** archivní služby je nutný maximální věk 32 let (u tělesně postižených 42 let), **znalost latiny a francouzštiny, státní zkouška z práva nebo**

pedagogiky se spojitostí s historií nebo studium historických věd na vysoké škole uzavřené zkouškou uznatelnou pro nejvyšší stupeň státní služby. Také tento výukový program je **dvouletý**. Je rozdělen na dvě roční části - **praktickou a teoretickou**. Vyučují se předměty: **archivnictví, pomocné vědy historické, německá, latinská a francouzská paleografie, archivní a informační technika, archivní právo a archivní správa, ústavní, správní, hospodářské a sociální dějiny, právní dějiny, církevní dějiny, praxe v archivu.** Závěrečná zkouška se skládá z písemné a ústní části.

viz http://cs.wikipedia.org/wiki/Bavorsk%C3%A1_archivn%C3%AD_%C5%A1kola
<http://www.gda.bayern.de/ausbildung/>
<http://www.fhvr.bayern.de/>

7.2. Prusko (historické)

Ve 2. polovině 19. století nastal v souvislosti se založením Pruského státu nový rozkvět německého dějepisectví. První premiér a od r. 1871 kancléř státu, právně vzdělaný Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen, chtěl do služeb svého státu postavit i dějezpyt a v generálním řediteli bavorských archivů, Heinrichovi von Sybelovi, našel muže, který jeho představě odpovídal. Čím více se badatelská veřejnost obracela na archivy dotazy i návštěvami, tím tíživěji byla pocíťována nedostatečná kvalifikace archivních úředníků a bylo tedy zřejmé, že nejvhodnější by bylo založení speciální školy.

Na založení pruské archivní školy měli zásadní vliv **Heinrich von Sybel a Paul Fridolin Kehr** (absolvent IÖG, původem ze Sas jako Th. von Sickel). Na těchto dvou osobách lze demonstrovat excelentní příklady dvojího vnímání specializované archivní výchovy – H. von Sybel spatřoval cíl ve výchově kvalitních archivářů, naopak P. F. Kehr, který se postupně na marburské univerzitě propracoval r. 1893 k mimořádné profesuře, ve výchově budoucích vysokoškolských profesorů. Výsledkem byl kompromis – na královské **pruské univerzitě v Marburgu byl zřízen seminář PVH**, který měl do značné míry za vzor IÖG (Marburg byl vedle Kielu a Greifswaldu jedinou větší německou univerzitou, kde obor PVH nebyl dosud zastoupen, výhodou bylo, že zde bylo také sídlo významného archivu).

Na podzim r. 1893 začalo jednání o vnitřní struktuře nové archivní školy. Mezitím byla na ministerstvu kultu vypracována osnova nařízení o zřízení "akademického studia pro aspiranty archivní služby". Po odsouhlasení návrhu H. von Sybelem byla speciální archivní škola zřízena v r. **1894, a to v úzkém sepětí s archivem.** Příjímací zkouška byla podmíněna maturitním vysvědčením z německého gymnázia humanitního směru a alespoň tříletým studiem na některé univerzitě v říši, osobním vysvědčením učitele o úspěšné návštěvě semináře PVH nejméně po dobu 2 semestrů, jednosemestrální účastí na semináři německé filologie a nejméně jednosemestrální účastí na cvičeních z archivnictví („Archivkunde“). Zkouška zahrnovala: Německé a pruské dějiny, dějiny práva v Německu, pruské státní a správní právo a jeho dějiny, PVH, latinu, „Mittelhochdeutsch“ a „Mittelniederdeutsch“ a francouzštinu.

Marburskou archivní školu lze charakterizovat tak, že to byl vlastně seminář PVH se speciálním posláním brát při své činnosti přednostní zřetel na vzdělání aspirantů archivní služby. Už na přelomu století ale došlo ke značnému útlumu v působení školy a do roku 1915 nelze v podstatě o organizovaném archivním školství v Prusku hovořit.

Roku 1915 zahájil jeho novou etapu opět P. F. Kehr, který byl tehdy jmenován ředitelem pruských státních archivů. Opustil myšlenku soustředěné přípravy vysokoškolských učitelů na jednom místě (to bylo při konkurenci německých univerzit

velmi pochopitelné) a soustředil se jen na výchovu archivářů. Studium bylo koncipováno jako zcela nezávislé na univerzitě.

Přijetí na AŠ bylo vázáno na ukončené vysokoškolské vzdělání (čili sleduje se model ECH a IÖG, ale oproti nim bylo třeba prohloubit studium PVH, podobně i filologie).

Do učebního programu byla nyní organicky začleněna praktická výuka. Vyrůstly také nové obory – první krok k tomu učinil Heinrich Otto Meisner se svou „Aktenkunde“, tedy přednostní orientací na jiné typy úředního materiálu nežli listiny. Postupem doby se vyvíjely a diferencovaly další obory – archivní teorie, terminologie, nauka o pořádání se zdůrazněním provenienčního, pertinenčního a registračního principu, hodnocení a skartace („Wertung und Kassation“), archivní technika (jako např. vědecké fotografování ad.)

Vy výuce kladl P. F. Kehr vysoké požadavky (sám přednášel raně středověkou diplomatiku, ta se stala profilujícím oborem).

R. 1929 byl vystředán P. F. Kehr ve vedení Albertem Brackmanem, ten kladl důraz i na přípravu vysokoškolských učitelů (příklad IÖG), ale školu nepřipojil k univerzitě a ponechal jí charakter postgraduálního studia.

Pod názvem „Institut für Archivwissenschaft und historische Fortbildung“ se škola tehdy přestěhovala do Berlína-Dahlemu.

V době velkého bombardování za 2. světové války byl značně oslabený Institut přenesen do Marburgu a v té souvislosti byla nastolena otázka znovuotevření archivní školy. **Znovuzaložení speciální archivní školy bylo navíc motivováno potřebou vlastní vzdělávací instituce, která by vedle školy mnichovské, určené především pro uchazeče z oblasti Bavorska, zajišťovala odbornou přípravu pro zbývající části západní okupační zóny.**

V dubnu 1947 se v Bamberku konalo zasedání archivářů ze západní zóny a Berlína, na němž byla založena (staro)nová Archivní škola se sídlem v Marburgu (po 2. světové válce v obnovené zemi Hessensko). Vzhledem k obtížné situaci v poválečném Německu byla ale výuka zahájena až v r. 1949. V návaznosti na berlínskou tradici bylo i nyní **předpokladem přijetí ukončené vysokoškolské vzdělání** (nemusí být jen historické, ale také právnické či ekonomické).

Spojení s archivem zůstalo – v čele školy stál ředitel marburského archivu s poradním sborem.

Délka studia byla stanovena na 2 roky a byl rozšířen prostor pro praktickou výuku.

V roce 1963 a pak opakovaně v 70. a 80. letech byly novelizovány stanovy, také studijní plány a zkušební řády. Učí se také (kromě jazyků, historických oborů ve vztahu k archivnictví a PVH) předarchivní péče, spisová služba, archivní legislativa, archivní technika, dějiny archivnictví, větší důraz se stále více klade na moderní pracovní metody - základy konzervace, archivní fotodokumentace a elektronického zpracování dat.

Od r. 1973 nese škola název „**Fachhochschule für Archivwesen**“, od 1980 s doplňujícím podnázvem „**Institut für Archivwissenschaft**“. Soustředuje se na **přípravu vyšších odborných a odborných vědeckých sil a vychovává pracovníky jak pro státní, tak pro komunální a církevní archivy (po všechny spolkové země s výjimkou Bavorska).** Studium je nadále dvouleté, v něm 6 měsíců odborné praktické výuky v archivu (pro archiváře bez odborného vzdělání pořádá škola nejrůznější základní kursy, vycházející z praktických potřeb). **V čele marburské archivní školy, financované z prostředků Spolkové země Hessensko, stojí v současné době Irmgard Christa Becker (v minulosti zde působily takové osobnosti jako Ludwig Dehio, Kurt Dülfer, Johannes Papritz, Walter Heinemeyer, Angelika Menne-Haritz).**

viz <http://www.archivschule.de/>
též <http://www.cesarch.cz/clanky.php?key=1010>

Na území bývalé NDR byl v roce 1950 v Postupimi při tamním Ústředním archivu zřízen **Institut für Archivwissenschaft**, v roce 1955 se stal odbornou archivní školou a v roce 1958 byl připojen k Humboldtově univerzitě v Berlíně. Zůstal však nadále v budově archivu a spojení s praktickými archivními problémy bylo velmi úzké.

Institut navazoval na předchozí vzor školy v Dahlemu a role pedagoga se zde ujal znovu **Heinrich Otto Meisner** (od roku 1952 působil jako docent v oboru archivnictví, správních dějin a „Urkunden- und Aktenlehre der Neuzeit“). Zájemci o studium museli mít uzavřeno univerzitní vzdělání v oboru dějiny, právní či hospodářské dějiny, historická geografie anebo germanistika. Teoretické studium na Institutu trvalo dva roky a další jeden rok následovala praxe v některém z velkých zemských nebo státních archivů. Dvouleté teoretické studium bylo zakončeno státní zkouškou, která obnášela samostatnou písemnou práci, 5 klausur a ústní zkoušku sestávající z 8 předmětů. Zmíněné **připojení k univerzitě v roce 1958 znamenalo vymanění Institutu ze sféry ministerstva vnitra. Nyní se „Institut für Archivwissenschaft“ stal samostatným univerzitním ústavem a archivnictví poprvé v historii univerzity samostatným studijním oborem, stále však šlo o nadstavbové studium.**

Vyučované **předměty**: Archivnictví, pomocné vědy historické (paleografie, diplomatika středověku, nauka o státních a hospodářských aktech, chronologie, sfragistika, heraldika), správní dějiny, právní dějiny, zemské a národní dějiny, historická geografie a kartografie, hospodářské dějiny novověku, pramenověda (cvičení s prameny v latinském, francouzském a ruském jazyce).

Se změnou délky studia na Humboldtově univerzitě v roce 1967 se i zdejší studium archivnictví přeměnilo na **řádné pětileté univerzitní studium** (už tedy nepředstavovalo nadstavbovou formu studia). **Náplň studia se ovšem zásadně nezměnila, jen se ještě zvýšil důraz na výchovu archivářů k samostatné vědecké práci, včetně přípravy edic pramenného materiálu.**

Z výrazných pedagogů postupimského archivního studia lze uvést docenty **Boto Brachmanna a Waldemara Schuppa, Gerharta Enderse, Gerharta Schmidta** a archiváře **Friedricha Becka**, ředitele Státního archivu v Postupimi a také ředitele Zemského archivu v Magdeburgu **Josefa Hartmanna**.

V roce 1992 bylo studium na Institutu ukončeno. V současné době se v Postupimi realizuje v intencích boloňského procesu **tříletý magisterský běh archivního studia na Vysoké státní odborné škole, a to v širším rámci studia informačních věd.**

Studium je zamýšleno pro ty, kteří již mají nějaký vysokoškolský diplom a současně neměli možnost specializovaného archivního studia, ačkoli již pracují v archivech. O výběru ke studiu rozhoduje zvláštní komise a k dispozici je nejvíce 24 studijních míst. Rektorem Vysoké odborné školy je Johannes Vielhaber.

viz <http://www.fh-potsdam.de/studieren/informationwissenschaften/weiterbildung/archivwissenschaft-ma/>

<http://infomartinwissenschaften.fh-potsdam.de/iw-archivmaster.html>

LITERATURA

LÖTZKE, Helmut. Leistungen und Aufgaben des Instituts für Archivwissenschaft in Lehre und Forschung. *Archivmitteilungen*, 12, 1962, s. 44–49

PAPRITZ, Johannes. Archivschule Marburg. *Archivum*, 11, 1961, s. 46n.

PAPRITZ, Johannes. Die Archivschule Marburg/Lahn. *Archivum*, 1954, s. 961–975

RALL, Hans. Die Anfänge der Bayerischen Archivschule. *Mélanges Charles Braibant*. Bruxelles, 1959, s. 377–395

STADLER, Klemens. Die wissenschaftliche Ausbildung an den Archivschulen in der Bundesrepublik. *Der Archivar*, 17, 1964, s. 199n.

RUMSCHÖTTEL, Hermann. Die Ausbildung zum wissenschaftlichen Archivar an der Bayerischen Archivschule in München. In: *Wissenschaftliche Archivarbildung in Europa. Marburger Vorträge-Veröffentlichungen der Archivschule Marburg - Institut für Archivwissenschaft*, Nr. 14 (vyd. Wilhelm A. Eckhardt), Marburg, 1989, s. 96–106

HEINEMEYER, Walter. 40 Jahre Archivschule Marburg 1949–1989. *Archiv für Diplomatik*, 35, 1989, s. 631–671

WOLF, Fritz. Die wissenschaftliche Archivarbildung an der Archivschule Marburg als postuniversitärer Ausbildungsgang. In: *Wissenschaftliche Archivarbildung in Europa. Marburger Vorträge. Veröffentlichungen der Archivschule Marburg – Institut für Archivwissenschaft*, Nr. 14 (vyd. Wilhelm A. Eckhardt), Marburg 1989

INDRA, Bořivoj. Archivnictví ve Spolkové republice Německo. *Sborník archivních prací*, 41, 1991, s. 113–147 (o vzdělávání archivářů s. 137–141)

BRACHMANN, Botho. Die Ausbildung wissenschaftliche Archivare in Potsdam und Berlin 1950 bis 1995/96. *Archiv für Diplomatik*, 39, 1996, s. 387–492

EBELOVÁ, Ivana. Vzdělávání archivářů ve Spolkové republice Německo. 50. výročí založení archivní školy a 70 let ústavu pomocných věd historických v Marburgu. *Archivní časopis*, 49, 1999/3, s. 191–198
